

Samenvatting

Aanleiding tot het onderzoek

In dit rapport is beschreven wat het aandeel is van autochtone en allochtone bevolkingsgroepen in de bij de politie – na afronding van het opsporingsonderzoek – geregistreerde van criminaliteit verdachte personen. Voor het eerst zijn op landelijk niveau statistische gegevens over de achtergronden van bij de politie geregistreerde verdachten van misdrijven samengesteld door koppeling van deze politieregistraties aan diverse CBS-gegevens. De uitkomsten zijn het resultaat van een gezamenlijk onderzoeksproject van WODC en CBS op verzoek van de directies Opsporingsbeleid en Justitieel Jeugdbeleid van het Ministerie van Justitie.

Reeds in 1997 werd in de Nota Criminaliteit in relatie tot de integratie van etnische minderheden (CRIEM) gewezen op de bovenproportionele betrokkenheid van allochtonen bij criminaliteit. Diverse onderzoeken wijzen op een oververtegenwoordiging van allochtonen in het strafrechtelijk systeem beginnend bij de HKS-registratie van de politie, de registratie bij het Openbaar Ministerie, tot en met de penitentiaire inrichtingen. Nu, ruim zeven jaar later, is die situatie niet veranderd en constateert het kabinet in de Jaarnota Integratiebeleid 2004 (Tweede Kamer, 2004) dat een overmatige betrokkenheid van minderheden bij criminaliteit kan worden gezien als een uitdrukking van geringe binding met de samenleving en daarmee als een uitdrukking van gebrekkige integratie. Ook het actieprogramma Jeugd terecht, dat zich richt op de aanpak van de jeugdcriminaliteit, is gebaat bij meer inzicht in de etnische achtergrond van daders om te kunnen beoordelen of dit de aanleiding moet zijn tot meer maatwerk in preventie, opsporing en sanctiemogelijkheden. De registratie van etnische herkomst van groepen in de criminaliteit is lang een taboe geweest. Voor een gerichte aanpak van criminaliteit en voor een goede afweging van het gevoerde beleid is echter een zorgvuldige analyse op basis van correcte gegevens onontbeerlijk.

Hoewel er dus sterke aanwijzingen zijn dat etnische groepen een relatief groot aandeel in de criminaliteit hebben, hebben de bronnen waar dat mee vastgesteld moet worden ernstige beperkingen in zich (Kromhout en Van San, 2003). In de registraties waarop de statistieken over opsporing, vervolging en berechting zijn gebaseerd, worden namelijk alleen het geboorteland en de nationaliteit vastgelegd. De vertegenwoordiging van de in Nederland geboren autochtone en (tweede generatie) allochtone bevolkingsgroepen is daardoor onbekend.

Ten behoeve van dit onderzoek is gebruik gemaakt van de inspanningen die de DNRI (Dienst Nationale Recherche Informatie) verrichtte om te komen tot een landelijk verdachtenbestand opgebouwd vanuit de 25 regionale HKS-bestanden. Er is een koppeling tot stand gebracht van dit bestand (peiljaar 2002) met het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) van het CBS waarvan onder meer gegevens van de Gemeentelijke BasisAdministratie (GBA) deel uitmaken. De procedure is voorgelegd aan het College Bescherming

Persoonsgegevens (CBP), dat kon instemmen met de gevolgde werkwijze. Het resultaat van de koppeling tussen HKS (Herkenningssysteem) en SSB is een gegevensbestand van personen die in 2002 in Nederland zijn geregistreerd met zowel de kenmerken van de misdrijven waarvan zij worden verdacht en waarvan zij in het verleden verdacht werden alsook hun demografische en sociaal-economische achtergronden. De rijkdom van deze gegevens is evident. Omdat het gaat om integrale gegevens, is het mogelijk om vergaand te detailleren naar herkomstland. Ook kleinere allochtone groepen, zoals die van nieuwkomers, kunnen worden onderscheiden. Verder verschaffen deze gegevens de mogelijkheid om de demografische en sociaal-economische achtergronden te schetsen van deze verschillende (kleine) allochtone groepen.

Vraagstelling

De volgende vragen stonden centraal in het onderzoek:

- Wat is de (absolute en relatieve) omvang van de populatie van verdachten onder de autochtone en allochtone bevolkingsgroepen en van welke misdrijven worden zij verdacht?
- Hoe hangen vermoedelijk daderschap en kenmerken van gepleegde misdrijven samen met demografische en sociaal-economische kenmerken van de autochtone en allochtone bevolking?

Methode

Het Herkenningssysteem (HKS) is een landelijk dekkend systeem dat sinds 1986 door de politie gebruikt wordt om gegevens over verdachten te registreren. Het bevat zowel de aangiftegegevens van misdrijven als de persoonsgegevens van de verdachten daarvan. Tegen een verdachte kunnen in een jaar een of meerdere processen-verbaal zijn opgemaakt. Op zijn beurt kan een proces-verbaal weer meerdere delicten bevatten. Opgenomen worden personen opgenomen die minimaal 12 jaar zijn en tegen wie als verdachte proces-verbaal is opgemaakt. Het HKS bevat informatie over bijvoorbeeld het delict, maar ook persoonskenmerken van de verdachte als geboortedatum, geslacht, geboorteland en nationaliteit.

Het HKS heeft ook beperkingen. Het HKS levert geen complete beschrijving van de criminaliteit in Nederland.

De gegevens van de bijzondere opsporingsdiensten (FIOD-ECD, douane) zijn niet opgenomen in het HKS. Diverse typen misdrijven, zoals economische delicten, milieudelicten of uitkeringsfraude, zijn daarmee ondervertegenwoordigd in het HKS. Verder ontbreken de zogenaamde Halt-aftoeningen. De daders die niet gepakt zijn, delicten waarvan geen proces-verbaal is opgemaakt of de delicten die onbekend blijven bij de politie worden niet geregistreerd. Daarnaast betreffen de gegevens verdachten en geen veroordeelden. Overigens krijgt naar schatting meer dan 90% van de verdachten een transactie aangeboden door het OM of wordt in een later stadium schuldig verklaard door de rechter.

In het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) zijn ongeveer twintig registers (onder andere van de belastingdienst, uitkeringsinstanties, Informatie Beheersgroep) per individu gekoppeld aan de GBA. Het SSB biedt, dankzij deze koppeling, individuele gegevens van alle inwoners van Nederland over o.a. demografische kenmerken van personen en huishoudens, werk, uitkeringen en inkomen. Op basis van de kenmerken uit de GBA dat onderdeel uitmaakt van het SSB wordt de herkomstgroepering (onderscheid naar autochtonen en allochtonen eerste of tweede generatie) vastgesteld. Naast deze registraties worden persoonsenquêtes aan het SSB gekoppeld, zodat ontbrekende gegevens op steekproefbasis worden toegevoegd. We hebben in onze analyses gebruik gemaakt van de SSB-jaargangen 2001-2002.

Aan het gebruik van registergegevens kleven voor- en nadelen. Weliswaar zijn registers in het algemeen integraal, treden er daarom geen steekproeffouten op en is er geen probleem met selectieve non-respons, maar de kwaliteit van de administratieve informatie is niet altijd voldoende. Daarnaast zijn niet alle theoretisch gewenste variabelen op basis van registerinformatie te operationaliseren. In totaal kon 89,8% van de *records* gekoppeld worden.

Herkomstgroepering is het kenmerk dat weergeeft met welk land een persoon een feitelijke verwantschap heeft, gegeven het geboorteland van de ouders of van zichzelf. Hiermee wordt in de eerste plaats een onderscheid gemaakt tussen autochtone en allochtone personen. Een *allochtoon* is een persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Een *eerste generatie allochtoon* wordt omschreven als een in het buitenland geboren persoon met ten minste één in het buitenland geboren ouder. Een *tweede generatie allochtoon* is een in Nederland geboren persoon met ten minste één in het buitenland geboren ouder. Een *autochtoon* is een persoon van wie beide ouders in Nederland zijn geboren.

Gezien de grote verschillen in sociaal-economische en culturele situatie worden zijn, conform de CBS definities, twee hoofdcategorieën onderscheiden: westerse en niet-westerse allochtonen.

Omdat de meeste allochtone bevolkingsgroepen relatief jong zijn in vergelijking met autochtonen en ook de verhouding tussen mannen en vrouwen soms aanzienlijk anders is, worden de uitkomsten (tenzij anders aangegeven) gecorrigeerd voor leeftijd en geslacht. Daardoor hoeft bij de interpretatie van de verdachtenpercentages geen rekening gehouden te worden met de invloed van verschillen in geslachtsverhouding en leeftijdsopbouw als element in de verklaring.

Resultaten

De herkomst van verdachten

Door de nadruk op het aandeel van de verschillende bevolkingsgroepen in de (geregistreerde) criminaliteit, wordt licht vergeten dat slechts een kleine minderheid van de bevolking als verdachte in contact komt met de politie. In 2002 is 0,9% van de autochtonen bij de politie geregistreerd als verdachte en 2,2% van de allochtone groepen.

Van alle allochtone mannen was 3,8% in 2002 als verdachte in het HKS geregistreerd tegen 1,6% van de autochtone mannen, van allochtone vrouwen 0,7% tegen 0,3% van de autochtone vrouwen. In absolute aantallen verdachten zijn, na de autochtonen met 102.000 personen, met elk ruim 10.000 personen de Marokkanen en Surinamers de grootste groepen, gevolgd door de Turken (7.500) en de Antillianen (6.600).

Binnen de allochtone bevolking liggen de verdachtenpercentages van de eerste generatie wat hoger dan van de tweede. In tegenstelling tot dit *overall* beeld laten de uitkomsten van Marokkanen en Turken en enkele in omvang kleinere herkomstgroepen echter een ander beeld zien. Bij deze herkomstgroeperingen liggen de verdachtenpercentages van de tweede generatie hoger dan van de eerste generatie.

Tussen westerse en niet-westerse allochtonen zijn wél grote verschillen te constateren binnen zowel de eerste als de tweede generatie. Het hoogste verdachtenpercentage heeft de groep mannelijke niet-westerse allochtone verdachten van de tweede generatie. Hiervan is 7,1% in 2002 door de politie als verdachte geregistreerd. Deze uitkomst is meer dan drie keer zo hoog als die van de mannelijke westerse allochtone verdachten van de tweede generatie.

Tabel Verdachtenpercentages in 2002 naar herkomstgroepering, generatie, geslacht en leeftijdscategorie*

	totaal %	man	vrouw	12-17 jaar	18-24 jaar	25-44 jaar	45-79 jaar
totaal	1,2	2,0	0,4	1,6	2,6	1,5	0,6
w.v.							
autochtoon	0,9	1,6	0,3	1,3	2,2	1,2	0,5
allochtoon	2,2	3,8	0,7	3,1	4,4	2,9	1,0
w.v.							
1e generatie	2,3	3,9	0,8	3,4	4,7	2,9	1,2
w.v.							
westers	1,3	2,1	0,5	2,1	2,6	1,5	0,8
niet-westers	2,9	4,9	0,9	4,2	5,9	3,7	1,5
2e generatie	2,1	3,6	0,6	2,6	3,9	2,8	0,7
w.v.							
westers	1,3	2,2	0,5	1,9	2,9	1,7	0,6
niet-westers	4,0	7,1	0,9	4,2	6,4	4,7	1,2

* Gestandaardiseerd naar leeftijd en geslacht; totaal bevolking(sgroep)=100%.

Uitsplitsing naar de verschillende herkomstgroepen geeft een heel divers beeld. In Nederland waren er in 2002 in totaal 56 allochtone bevolkingsgroepen met een bevolkingsomvang van minimaal 4.000 personen. Daarvan tellen de Dominicaanse (5,9%) en Antilliaanse (5,6%) bevolkingsgroepen het hoogste percentage geregistreerde verdachten. Onder de bovenste vijftien bevolkingsgroepen met hoge verdachtenpercentages bevinden zich veel groepen van Afrikaanse herkomst. Angola (4,9%), (4,5%), Sierra Leone (3,9%), Tunesië (3,7%) en Algerije (3,7%), Marokko (3,3%), Kaapverdië (3,3%), Nigeria (3,2%), Somalië (3,1%) en Ethiopië (2,7%) kennen hoge percentages. Suriname (3,6%), de voormalige Sovjet-Unie (3,1%) en Iran (2,8%) maken deel uit van de vijftien herkomstgroeperingen met de hoogste percentages.

Ook de westerse allochtonen uit de Verenigde Staten, Canada, Zuid-Afrika en Australië kennen lage verdachtenpercentages. Japanners, die overigens als westerse allochtonen worden beschouwd, zijn naar verhouding het minst als verdachte geregistreerd (0,6%), gevolgd door de Denen (0,7%) en HongKong Chinezen (0,7%).

De in het HKS geregistreerde verdachten

Uit de gevonden resultaten blijkt dat 61.000 van de in totaal 163.000 in 2002 in het HKS geregistreerde verdachten van allochtone herkomst was. Van alle allochtone verdachten behoren 39.000 tot de eerste en 22.000 tot de tweede generatie. Er zijn bijna drie keer zo veel allochtone verdachten met een niet-westerse herkomst (46.000) als met een westerse herkomst (bijna 16.000). Met inbegrip van de tweede generatie is dus 37,5% van alle in Nederland woonachtige geregistreerde verdachten van een misdrijf van allochtone herkomst is. Het aandeel van allochtonen in de verdachtenpopulatie is daarmee twee keer zo groot als hun aandeel in de Nederlandse bevolking. Van alle geregistreerde verdachten behoort een kwart tot de allochtone bevolking van de eerste generatie en ruwweg één op zeven tot die van de tweede generatie. Vooral de niet-westerse allochtonen zijn oververtegenwoordigd in deze criminaliteitscijfers. Binnen deze groep is het aandeel van de eerste generatie in de verdachtenpopulatie bijna drie keer zo groot als op grond van hun aandeel in de bevolking mag worden verwacht. Van de tweede generatie is dit aandeel bijna vier keer zo groot.

Jongeren

We hebben meer in detail gekeken naar *jongeren*. Allochtone jongeren staan vaker als verdachte geregistreerd bij de politie dan autochtone jongeren. Voor de 12-17 jarigen bedragen de percentages resp. 3,1% en 1,3%, bij de 18-24 jarigen resp. 4,4% en 2,2%. Ook de leeftijd waarop zij een eerste proces-verbaal krijgen ligt bij allochtone herkomstsgroepen gemiddeld lager dan bij autochtone jongeren. Deze uitkomsten worden enigszins vertekend door het ontbreken van de zogenaamde Halt-afdoeningen in de gegevens. Juist in de leeftijd van 12-17 jaar worden relatief veel misdrijven afgedaan via een Halt-project. Omdat autochtonen oververtegenwoordigd zijn bij de Halt-afdoeningen, worden de resultaten voor autochtonen iets sterker onderschat.

Het algemene beeld dat bij Antillianen en Marokkanen een probleemgroep voorkomt, wordt door onze resultaten ondersteund. Bij de Marokkanen zijn zowel de eerste als de tweede generatie vaker dan autochtonen en de meeste andere herkomstsgroeperingen verdachte van een misdrijf; bij hen gaat het relatief vaak om vermogensdelicten. Bij de Antillianen gaat het voornamelijk om de jongeren van de eerste generatie, waarbij een opvallend hoog percentage verdachte meisjes (4,5% van de Antilliaanse meisjes). De tweede generatie Antillianen is nog wel vaker verdachte dan hun autochtone leeftijdsgenoten, maar minder vaak dan de eerste generatie. Zowel bij de eerste als de tweede generatie Antillianen zijn de 15-17 jarigen relatief vaak verdachte. Bij de Antillianen gaat het naast vermogensdelicten relatief vaak om 'overige delicten' waaronder ook de drugsdelicten vallen.

Naast deze twee categorieën is ook de tweede generatie van Joegoslavische achtergrond relatief vaak verdachte en ook hier zijn het vaak de 15-17 jarigen.

Ook bij hen is relatief vaak sprake van vermogensdelicten. Jeugdige Surinamers zijn ook duidelijk vaker verdachte dan de autochtonen. Als we meer in detail de HKS-verdachtenpopulatie analyseren, komen we tot de volgende belangrijkste bevindingen. Van de eerste generatie kunnen we het grootste gedeelte van de verdachten van iedere herkomstgroepering classificeren als jeugdige first offender. Een van de uitzonderingen hierop vormen de Marokkanen, waarvan zowel de eerste als de tweede generatie in meerderheid meer- of veelpleger is. Van de Turkse verdachten van de tweede generatie met een in het buitenland geboren ouder en verdachten uit voormalig Joegoslavië met twee in het buitenland geboren ouders is ook meer dan de helft meer- of veelpleger. Voor de tweede generatie geldt dat kinderen van twee buitenlandse ouders vaker veelpleger zijn dan de kinderen van gemengd gehuwde ouders.

Demografische en sociaal-economische kenmerken van verdachten

Om de tweede onderzoeksvraag, naar de samenhang tussen verdachte zijn en kenmerken van de gepleegde misdrijven en demografische en sociaal-economische kenmerken van de verdachten, te beantwoorden is een selectie gemaakt van een aantal gangbare statische en dynamische criminogene factoren op basis van de criminologische literatuur. Eerst zijn eenvoudige verbanden onderzocht, daarna zijn multivariate analyses uitgevoerd om zicht te krijgen hoe sterk elk van deze kenmerken en in het bijzonder de herkomst van de verdachten samenhangt met het als verdachte bij de politie geregistreerd staan. Het doel van deze laatste analyses was om te onderzoeken in hoeverre achterliggende mogelijke criminaliteitsbevorderende omstandigheden – zoals een zwakke sociaal-economische situatie – een betere verklaring zouden bieden voor een hoog aandeel in de verdachtenpopulatie.

Leeftijd en geslacht blijken sterk samen te hangen met het bij de politie als verdachte te boek komen te staan. Mannen zijn aanzienlijk vaker verdachte. Verdachten zijn het vaakste te vinden onder de 18-20 jarigen: de kans tot de verdachten te behoren stijgt in de leeftijdsperiode van 12 tot 18 jaar en daalt vervolgens weer vanaf 21 jaar.

De verschillen tussen de *herkomstgroeperingen* blijken soms heel groot. Na correctie voor diverse achtergrondkenmerken die ook als verklaring voor (verdacht zijn van) criminaliteit bekend staan als leeftijd (bijv. jongvolwassenen plegen meer criminaliteit dan ouderen), sekse, type huishouden, diplomabezit, uitkeringsafhankelijkheid, percentage niet-westerse allochtonen in de woonwijk, blijkt herkomst nog steeds een sterke samenhang te vertonen. Anders gezegd: de genoemde achtergrondkenmerken verklaren voor een aanzienlijk deel de verschillen tussen allochtonen en autochtonen in de mate van als verdachte geregistreerd staan bij de politie, maar de oververtegenwoordiging van de meeste allochtone groeperingen onder de geregistreerde verdachten is relatief wel minder maar blijft toch bestaan.

Ook zijn duidelijke verschillen geconstateerd tussen de eerste generatie immigranten enerzijds en allochtonen *binnen* de tweede generatie waarvan een of beide ouders in het buitenland is geboren anderzijds. Bij nagenoeg alle

herkomstgroepen zijn de verdachtenpercentages van allochtonen met twee allochtone ouders hoger dan die van allochtonen met één allochtone ouder.

Onder de *jeugdigen van 12-17 jaar* worden bijna alle herkomstgroeperingen, met uitzondering van Duitse, Zuid-Amerikaanse en Indonesische jongeren en eerste generatie Aziaten, relatief vaker dan autochtonen als verdachte geregistreerd. Voor de eerste generatie jeugdige Antillianen en Arubanen en Marokkanen is de kans om als verdachte geregistreerd te staan vanwege het plegen van een misdrijf ruim drie keer zo groot als voor autochtonen.

Wanneer de analyses worden beperkt tot geweldsdelicten dan is de kans dat zij verdacht worden 3,5 keer zo groot als voor de autochtonen.

Ook de tweede generatie jongeren met twee allochtone ouders met als herkomst Joegoslavië (relatief 4,1 maal vaker geregistreerd dan autochtonen), Marokko (3,5 maal) en Antillen en Aruba (2,3 maal zo vaak geregistreerd) komen, ook na controle voor alle andere achtergrondkenmerken, relatief vaak voor in de verdachtenregisters.

Schooluitval wordt vaak als een potentiële indicator van criminaliteit gezien. De kans dat een jongere *zonder schooldiploma* verdacht wordt van het plegen van een misdrijf is, ook na correctie voor de overige achtergrondkenmerken, bijna 2,5 keer zo groot als de kans dat een jongere die wel een diploma behaalde verdacht wordt. Jongeren die geen diploma bezitten komen eveneens 2,5 keer zo vaak voor in de verdachtenregistraties vanwege een geweldsmisdrijf als jongeren die wel een diploma behaalden. Het belang van dit kenmerk blijkt ook uit het aandeel van de variantie dat hierdoor extra wordt verklaard: naast herkomstgroepering, leeftijd en geslacht verklaart diplomabezit de kans op registratie als verdachte méér dan alle overige hier onderzochte achtergrondkenmerken bij elkaar.

Onder de *18-79-jarigen* bestaat in grote lijnen een overeenkomstig beeld. Over het algemeen hebben allochtonen een grotere kans om verdacht te zijn dan autochtonen. Er zijn echter enkele uitzonderingen: de eerste generatie Indonesiërs en West-Europeanen en de eerste en tweede generatie Aziatische immigranten, zijn juist relatief minder vaak geregistreerd als verdachte dan de autochtone bevolking, en *er is geen verschil tussen de eerste generatie West-Europeanen en de autochtonen*.

De uitkomsten voor de eerste generatie Antillianen en de tweede generatie Marokkanen van wie beide ouders in het buitenland geboren zijn, springen opnieuw het meest in het oog. De laatsten hebben een bijna vier keer grotere kans om verdacht te zijn dan autochtonen, rekening houdend met de andere achtergrondkenmerken.

Naast de bovengenoemde herkomstgroeperingen zijn ook personen met de volgende kenmerken oververtegenwoordigd in de verdachtenpopulatie: mannen, eenpersoonshuishoudens en uitkeringsafhankelijken. Tot rond het 20-ste levensjaar stijgt het risico om verdachte te zijn, om vervolgens af te nemen.

Betekenis van de bevindingen

Enkele grote lijnen

Uitspraken over het aantal verdachten en de misdrijven waarvan zij worden verdacht, moeten worden onderscheiden van uitspraken over aard en omvang van de criminaliteit in Nederland. Er is een groot 'dark number'. In *Criminaliteit en Rechtshandhaving 2001* (Van der Heide & Eggen, 2003, p.199) is geschat dat in 2001 4,65 miljoen delicten tegen burgers zijn gepleegd, waarvan er slechts 1,6 miljoen (34%) bij de politie zijn gemeld. Dit leidde tot een aantal van 277.000 gehoorde verdachten.

Binnen deze context zijn uit onze resultaten enkele grote lijnen te halen. Hoewel slechts een klein percentage van de verschillende bevolkingsgroepen op verdenking van een misdrijf bij de politie geregistreerd wordt, zijn er zeker zorgwekkende groepen te onderscheiden.

Tegelijkertijd is ook te constateren dat de verschillen die er bestaan tussen autochtonen en allochtonen voor bijna de helft 'verklaard' kunnen worden doordat groepen verschillen in leeftijd en geslacht. Bovendien blijkt dat door rekening te houden met sociaal-economische kenmerken nog eens een aanzienlijk deel van de verschillen verdwijnt, en dit ondanks de beperkte meting van sociaal-economische positie in dit onderzoek. De conclusie dat allochtonen in het algemeen vaker verdacht worden van criminaliteit verandert hierdoor niet, maar laat ook zien dat alleen daar naar kijken eenzijdig is.

De tweede generatie niet-westerse allochtonen doet het, in tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, relatief slecht. Positieve uitzonderingen zijn Aziaten en Zuid- en Midden-Amerikanen van de tweede generatie.

Eveneens opmerkelijk is de bevinding dat binnen de tweede generatie allochtonen degenen met twee ouders van allochtone afkomst relatief (veel) vaker als verdachte bij de politie staan geregistreerd dan de degenen die één ouder van Nederlandse en één ouder van allochtone afkomst hebben. Dit roept de vraag op of betrokkenheid bij en participatie van de ouders in de Nederlandse samenleving een protectieve factor tegen crimineel gedrag van hun kinderen is. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of dit zo is, en zo ja, op welke wijze daar op positieve wijze invloed op is uit te oefenen.

Er zijn opvallende verschillen tussen herkomstgroepen te zien wat betreft de verdeling van de verdachten naar leeftijd en over de generaties. Dit betekent dat meer precies per herkomstgroep onderzocht zal moeten worden wat er aan de hand is om het criminaliteitspatroon te kunnen verklaren (zie Kromhout en Van San, 2003). In dit onderzoek is slechts een eerste aanzet gegeven op basis van een beperkt aantal in de registraties beschikbare kenmerken.

Hoe verschillen te verklaren

In de literatuur over etnische verschillen in criminaliteit wordt meer aandacht gegeven aan de prevalentie (de mate van voorkomen) van etnische verschillen in crimineel gedrag dan aan de vraag of deze bij verschillende etnische groepen dezelfde oorzaken heeft (Loeber en Farrington, 2004). Deze auteurs stellen dat wie geïnteresseerd is in vermeende oorzaken van etnische

verschillen ook de prevalentie van risicofactoren bij iedere etnische groep moet onderzoeken. En ook aandacht moet geven aan de vraag of het effect van een accumulatie van risicofactoren en de 'dose-response relatie' (hoe hoger het aantal risicofactoren, des te hoger de kans op delinquentie) verschillen tussen herkomstgroepen.

We moeten vaststellen dat met de hier onderzochte achtergrondkenmerken nog maar een deel van de verschillen in kans op verdachte zijn bij de politie in kaart is gebracht. Dat roept de vraag op of er niet andere en/of betere kenmerken geselecteerd kunnen worden die een sterkere voorspellende kracht hebben en die voor criminaliteitsbeleid relevantie hebben. Belangrijk is daarbij te bedenken dat veel van de in de literatuur genoemde zogeheten risicofactoren (zie bijv. Loeber et al, 2001) in feite geen afdoende verklaring bieden. Zo is er, bijvoorbeeld, samenhang bekend tussen armoede en criminaliteit, maar dat is geen direct causaal verband: immers veruit de meeste mensen met een laag inkomen plegen geen misdaden, dat is zelfs eerder uitzondering dan regel. Hetzelfde geldt voor het kenmerk 'herkomst'. Zoals dit onderzoek heeft laten zien, is slechts een kleine minderheid van personen van allochtone herkomst bij de politie geregistreerd als verdachte. En binnen de groep die daar wel geregistreerd is, zijn verschillen te onderkennen. Herkomst is slechts een container-begrip, dat onvoldoende houvast biedt voor een algemeen effectief criminaliteitsbeleid.

Geconstateerd wordt dat bij veel van de in de criminologie geopperde mogelijke verklaringen c.q. risicofactoren en -omstandigheden de vraag blijft staan waarom van de mensen die in een risicovolle situatie verkeren toch slechts een minderheid kiest voor of terecht komt in criminele activiteiten.

Als aanzet voor een verdere theoretische onderbouwing van onderzoek naar (etnische) achtergrond en criminaliteit waarin de wisselwerking tussen individu en omgeving voldoende onderkend wordt, is de factor *sociaal kapitaal* interessant. Sociale verbanden en relaties en de daar aanwezige gedeelde kennis, normen, regels en verwachtingen vormen de kern van deze benadering. Door licht te werpen op de sociale bindingen ('*bonds*') binnen bijvoorbeeld de eigen etnische groep, de sociale bruggen ('*bridges*') met leden van andere groepen, en de sociale verbanden ('*links*') met instituties zoals overheidsinstanties (Ager & Strang, 2004) kan verhelderd worden op welke wijze welke mensen al dan niet tot criminaliteit overgaan. De keuzes die mensen uiteindelijk maken en de mate waarin zij van de eigen en van minder nabije sociale netwerken gebruik maken, kunnen via de sociaal kapitaal benadering verhelderd worden. Vandaaruit kan dan duidelijker worden welk type criminaliteitsaanpak op welk niveau (individu, groep, samenleving) het meest effectief lijkt te zijn.

Herkomst en criminaliteit

Weliswaar doen bepaalde subgroepen binnen bepaalde allochtone herkomstgroepen het relatief slecht, maar duidelijk is dat generaliserende uitspraken over de samenhang tussen herkomst en criminaliteit niet verstandig en vaak niet correct zijn. Meer inzicht in de achterliggende processen en mechanismen bij de diverse groepen is nodig. En dan is het op zijn minst relevant om na te gaan hoe het komt dat sommige

herkomstgroepen (zoals de Aziaten) het wat betreft crimineel gedrag 'goed doen' – en soms zelfs nog beter dan de autochtonen – en in hoeverre daar lering uit is te trekken. Wat zijn hun succesformules, en zijn die toe te passen en in te zetten bij de op dit moment problematische groepen?